

BOLALAR ADABIYOTIDA OCHKO'ZLIK MOTIVI*M. Xamidova¹**Annotatsiya:*

Ushbu maqola bolalar adabiyoti va unda taom mavzusining dolzarbligi haqida bo'lib, bir qancha misollar asosida tushintirilgan. Bola uchun asosiy tarbiya vositasi bu adabiyotdir. Undagi tarbiya vositasi esa so'zdir. Bola tiliga qanchalik yaqin va tushinarli bo'lsagina, u ham o'qib, ham uqib oladi. Maqolada asosan, "ochko'zlik" va uning oqibatlarini tushinturuvchi adabiyotlar tahlilga tortilgan.

Kalit so'zlar: bolalar adabiyoti, ochko'zlik, ertaklar, tarbiya, oziq-ovqat mavzusi.

doi: <https://doi.org/10.2024/rzxeym19>

Kirish

Bolalar adabiyoti qadimdan rivojlanib kelayotgan yo'nalishlardan biri bo'lib, undagi qahramonlar doim juda harakatchan. Bolalar dunyoqarashi va o'y-hayollari tasavvur qilib bo'lmaz darajada keng. Bolalar doim o'zlarining ajoyib makonlarida yashaydilar. Bolalar adabiyoti nomli farazlarga boy, qiziqarli olamda ular bilan yelkama-yelka yurganingizda ochko'zlik mavzusi ko'pincha markaziy o'rinni egallaydi va o'quvchilarni haddan tashqari indulgensiyaning oqibatlari va adabiyotning nuanslarini o'rganishga taklif qiladigan qiziqarli nutqni taqdim etadi. Keling, bolalar kitoblaridagi ochko'z nutqining qatlamlarini sahifalarini o'rganaylik va ochaylik.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya**Ochko'zlik motivi**

Ko'plab bolalarning sevimli hikoyalarida "Charli va shokolad fabrikasi" asaridagi ochko'z Avgust Gloopdan tortib, "Ochqolgan qurt" ertagidagi to'ymas qurtgacha ishtahasini tiyib bo'lmaydigan qahramonlar tasvirlangan. Bu ertaklar qiziqarli bo'lsada, nazarasiz ochko'zlikning oqibatlari haqida savollar tug'diradi. Ular yosh kitobxonlarni zavqlanish va ortiqcha ovqatlanish o'rtasidagi muvozanatni ko'rib chiqishga undaydi, bu esa o'zini tuta bilish va moderatsiya haqida muhim suhbatlarni keltirib chiqaradi.

Ochko'zlikni rahmdillik bilan tasvirlash

Ogohlantirish ertaklari keng tarqalgan bo'lsa-da, ba'zi bolalar kitoblari ochko'zlik mavzusiga rahmdillik bilan yondashadi. Haddan tashqari indulgensiya bilan kurashayotgan qahramonlar ijobiy o'zgarishlar potensialini ta'kidlab, qutqarilish va o'sishni topishlari mumkin. Ushbu hikoyalar bolalarga o'z-o'zini anglash, chidamlilik va shaxsiy o'zgarish qobiliyati haqida o'rgatadi.

Oziq-ovqat bilan sog'lom munosabatlarni rivojlantirish

Bolalar adabiyoti oziq-ovqat bilan sog'lom munosabatlarni rivojlantirish uchun platforma bo'lib xizmat qiladi. Kattaroq hikoya kontekstida ochko'zlikni taqdim etish orqali yosh o'quvchilar oziq-ovqatning o'z hayotlarida tutgan o'rni haqida nozik tushunchani rivojlantirishlari mumkin. Ushbu yondashuv ochko'zlik konsepsiyasini yo'q qilishga yordam beradi, diqqat bilan ovqatlanish

¹ Xamidova Mohinaxon Alisherovna, Toshkent Kimyo xalqaro universiteti "Tarjima nazariyasi va amaliyoti", kafedrasi katta o'qituvchisi, Toshkent, O'zbekiston

va me'yorida ovqatni qadrlash atrofida konstruktiv suhbatlar o'tkazish imkonini beradi.

Albatta, rus bolalar adabiyoti boy an'anaga ega va bu erda oziq-ovqat bilan bog'liq mavzularni o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan bir nechta asar misollari:

1. Eduard Uspenskiyning "Cheburashka" asari:

- Cheburashka rus adabiyotining sevimli qahramoni bo'lib, uning sarguzashtlari ko'pincha hazil-mutoyiba, jumladan, ovqat bilan bog'liq vaziyatlarni o'z ichiga oladi.

2. Aleksey Tolstoyning "Shog'om" (Repka):

- Bu mumtoz rus xalq ertagida yerdan tortib olish uchun turli hayvonlar va odamlarning sa'y-harakatlari talab qilinadigan darajada katta bo'lgan ulkan sholg'om haqida hikoya qilinadi. Baham ko'rish va jamoada ishlash mavzusi bu hikoyaning markazidir.

3. Eduard Uspenskiyning "Krokodil Gena" (Timsoh Gena):

- Gena - rus adabiyotida do'stona timsoh. Asosiy e'tibor har doim ham ovqatga qaratilmasa-da, hikoyalar ovqatlanish vaqtidagi tadbirlarni o'z ichiga olishi mumkin.

4. Korney Chukovskiyning "Muxa-Tsokotuxa" ("Chivish-Tsokotuxa"):

- Chukovskiyning injiq she'rlarida ko'pincha turli mavzular ko'tariladi va ba'zilarida ovqat bilan bog'liq mavzular bo'lishi mumkin.

5. Samuil Marshakning "12 oy":

- Rus ertagi asosida Samuil Marshakning ushbu she'ri yilning 12 oyini topish va yig'ish uchun qidiruvga yuborilgan qiz haqida hikoya qiladi. Uning sayohati davomida oziq-ovqat bilan bog'liq mavzularni ko'rishimiz mumkin.

Bu faqat bir nechta misol va siz rus bolalar adabiyotini kutubxonalar, kitob do'konlari yoki onlayn platformalarda o'rganish orqali ko'proq topishingiz mumkin. Esda tutingki, agar siz rus tilidan boshqa tillardagi asarlarni qidirsangiz, ularning mavjudligi tarjimalarga bog'liq bo'lishi mumkin.

Bolalar adabiyoti ko'pincha ochko'zlikni hayotiy saboqlarni o'rgatish uchun hikoya qilish vositasi sifatida ishlatadi. Haddan tashqari indulgensiya vasvasasiga berilib ketgan qahramonlar hikoyalar dunyosidan tashqarida aks-sado beradigan oqibatlarga duch kelishadi. Bu ochko'z boy haqidagi ogohlantiruvchi ertaklarmi yoki "Taomlar yomg'iri" ertagidagi bitmas tuganmas oziq-ovqatning osmondan shunchaki yog'ishi va uning oqibatlarmi, bu hikoyalar nafsning istaklari va uning oqibatlari haqida fikr yuritadi.

Xulosa

Ushbu misollar bolalar adabiyotida oziq-ovqatni o'z ichiga olgan turli xil usullarni ko'rsatadi, uni yosh o'quvchilarni xayoliy va ko'pincha axloqiy hikoyalarga jalb qilish vositasi sifatida ishlatadi.

Bolalar adabiyotidagi ochko'zlik o'quvchilarni xavfsiz va hayoliy makonda istak, ortiqcha va oqibatlarning murakkabligini o'rganishga taklif qiladi. Ushbu hikoyalar sahifalarida bolalar o'zlarining ishtahalari bilan kurashadigan, shaxsiy tanlovlari va harakatlarining ta'siri haqida o'ylashga undaydigan qahramonlarga duch kelishadi. Bolalar adabiyoti bayramini kezar ekanmiz, ochko'zlik nafaqat o'yin-kulgi, balki inson tajribasi haqida qimmatli tushunchalarni ham taqdim etishini va yakuniy sahifa ochilgandan keyin uzoq vaqt davom etadigan fikrlash ziyofatiga xizmat qilishini bilib olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- [1]. Deyk T. A. (1989). *Yazik. Poznanie. Kommunikatsiya.* (s. 308). M.
- [2]. Douglas M. (1971). *Deciphering a meal. Food and culture.* Routledge. A reader / ed. by C. Counihan and P. Van Esterik. New York. London.
- [3]. Undritsova M.V. (2015). *Glyuttonicheskiy diskurs: lingvokulturologicheskie, kognitivno-pragmaticheskie i perevodicheskie aspekti.* diss. kand. filol.nauk. Moskva.
- [4]. Van Deyk T.A. (1997). *Yazik. Poznanie. Kommunikatsiya.* (per. s angl. i nem). Peremena. (s. 42). Volgograd.